

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,
сключен с Министерство на правосъдието

НАРЪЧНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ СРЕД ВЪЗРАСТНИ ХОРА

Изготвили: Стели Петева и Яна Кацарова

София, юни 2013 г.

НАРЪЧНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ СРЕД ВЪЗРАСТНИ ХОРА

Съдържание

	Стр.
Въведение	3
I. Домашното насилие: личен или социален проблем?	4
1. Проблемът	4
2. Семейството	4
3. Общността	4
4. Проявите	5
5. Корените	6
6. Цикъл на насилие	6
7. Защитата	9
II. Професионална подкрепа при домашно насилие	10
1. Жертвите	10
2. Изборът да се говори за насилието	12
3. Специалистите	13
4. Подкрепата	15
III. Методи на подкрепа на възрастни хора – потребители на социални услуги в домашна среда	17
1. Разпознаване на риска от домашно насилие	17
2. Проучване на проявите на домашно насилие	18
3. Оказване на пряка подкрепа	22
IV. Добри практики	31
V. Мрежа за подкрепа	38
1. Държавни институции и специалисти в подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие	38
2. Неправителствени организации в подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие	41
Литература	45

ВЪВЕДЕНИЕ

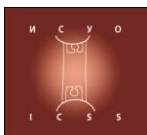
Домашното насилие е един от най-болезнените проблеми, с които се сблъскват семействата и възрастните хора. То е сложен проблем и в общността, защото представлява нарушаване на основни човешки права - правото на живот, лично достойнство и свободен избор. Проявите на домашното насилие в началото често са „невидими”, но последиците от него са дълбоки и трайни - за жертвата, за близките ѝ, за малката общност около тях.

Социалната работа се явява важен професионален инструмент за въздействие върху домашното насилие и участниците в него - чрез информиране за същността на проблема, чрез разпознаване на симптомите на насилие, чрез оказване на пряка подкрепа на жертвите и чрез въздействие върху извършителите и общността.

„Наръчник за превенция на домашното насилие сред възрастни хора” има за цел да представи информация, знания и опит за превенция и преодоляване на домашното насилие. Разработен е в рамките на проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора” на Фондация „Институт за социални услуги в общността”, финансиран от Министерство на правосъдието (Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/03.12.12). Наръчникът включва международно приети методи за работа с домашно насилие и богат практически опит, споделен от 75 социални работници, преки помагачи и организации-доставчици на социални услуги в различни български общини. Той включва и споделените добри практики в работата за преодоляване на домашно насилие над възрастни хора - потребители на социални услуги, както и препоръки към съществуващата нормативна база в България. Дизайнът на наръчника е подходящ за ползване при обучение на персонала за превенция на домашното насилие.

Наръчникът е предназначен за широк кръг помагачи в социалната сфера, професионални организации и ангажирани държавни институции. В пряката работа с възрастни хора той може да се ползва от:

- Социални работници от Дирекция „Социално подпомагане”, неправителствени организации и фирми - доставчици на социални услуги за възрастни хора;
- Преки помагачи - социални асистенти, лични асистенти, домашни помощници, домашни санитарни, др.

I. ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ: ЛИЧЕН ИЛИ СОЦИАЛЕН ПРОБЛЕМ?

„ Аз не искам да изгоня детето си на улицата, ..
ще търпя, то ми е дете... ”.

Жена на 63 години

1. Проблемът

Домашното насилие е модел на поведение, използван от едно лице (най-често мъж), за да контролира и доминира над друго лице (най-често жена) в общия им живот. Насилието причинява физическо, емоционално или сексуално нараняване или страдание.

Насилието въздейства болезнено както върху жертвата, така и върху членове на семейството и близкия кръг.

2. Семейството

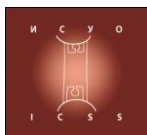
Темата за домашното насилие се обсъжда открито в нашето общество отскоро. Причините за дългото обществено „мълчание” се дължат на факта, че извършителят най-често е член на семейството, както и на разбирането, че насилието е личен проблем на жертвата. Тази нагласа бавно се променя и то с целенасочените усилия на специалистите, които работят със семействата – психолози, лекари, социални работници, педагози, и които често първи се сблъскват с признаците на насилие.

Домашното насилие възниква в семейството: то се среща по-често като насилие от страна на мъжа върху жената, но може да се „разшири” и върху детето в семейството, върху възрастните родители или други членове на разширеното семейство. Възможно е насилниците да са и жени. Насилието може да остане дълго време скрито, поради заплахата от ново насилие, поради чувство на вина и срам или поради усещането за безизходица на жертвата.

3. Общността

Веднъж след като насилието стане част от живота на семейството, то може да се разпространи през поколенията и да повлияе върху взаимоотношенията на децата, когато те станат възрастни, а после и върху живота на техните деца. Така един акт или продължаващо поведение на насилие повлияват не само живота на жертвата, но постепенно започва да атакува ценностите на социалната система.

Днес помагачите специалисти и институции обединяват усилия, за да „разрушат” стените около домашното насилие и да променят нагласите на търпимост към явлението – не само в семейството, но и в обществото. Правото на живот, личен избор и достойнство не могат да съществуват в среда на negliжиране, тормоз и насилие, независимо дали извършителят е партньор, родственик или близък. За това защитата на тези права не може да бъде личен проблем или отговорност – основните права са отговорност на специалистите и институциите, които имат не само информационна роля по отношение на правата, но и защитна роля – при нарушаване на правата.

4. Проявите

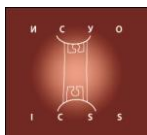
По данни на „Алианс за защита срещу домашното насилие”:

- Всеки четвърти българин познава възрастни хора, които са жертви на насилие и тормоз от децата си;
- Всеки трети българин познава жертва на домашно насилие, най-често жена;
- Само 5% от жертвите са склонни да предприемат официални стъпки за извеждане на насилника от дома;
- Всяка година се увеличава броят на жертвите на домашно насилие, които търсят професионална помощ от организациите-членове на „Алианс за защита срещу домашното насилие”: 1408 лица (2010 г.), 5 034 лица (2011 г.) и с поне 10% повече лица през 2012 г. Всяка година броят на жертвите на домашно насилие, позвънили на горещи телефонни линии и настанени в кризисни центрове, се увеличава.
- Най-разпространените форми на насилие са физическото и психическото насилие.

Международните проучвания показват, че домашното насилие има различно „лице” и нанася различни белези върху семейството и обществото - видими и скрити. Това е лицето на синините и травмите, на страха и безпомощността, но и на изолацията и безработицата, на безизразната пасивност или непрекъснатото бягство.

Анкетно проучване на Фондация „Институт за социални услуги в общността”, проведено сред 75 помагачи специалисти в домашна среда, показва следните особености на проблема у нас:

- Над 30% от помагачите в домашна среда споделят, че са разпознали сигнали и белези на домашно насилие сред възрастните хора, на които оказват социална подкрепа.
- Според 95% от анкетиранияте проявите на домашно насилие не са единичен акт, а повтарящо се поведение над жертвите.
- Според 85% от анкетиранияте в ролята на насилник е лице от най-близкия семеен кръг: съпруг/партньор, син/ дъщеря, внук. 15% посочват хора от разширеното семейство или познати, влезли в близост с възрастните по различни причини.
- Най-разпространените форми на домашно насилие според анкетиранияте са negliжиране, психическо и физическо насилие.
- Общото мнение на анкетиранияте е, че са необходими координирани действия на всички институции и помагачи в защита на жертвата (социални работници, полицаи, прокурори, съдии, помагачи в домашна среда) и промяна на нагласите към нетърпимост към домашното насилие.

Въпреки различията, проблемът има общи корени и цикъл на развитие - дори в различните държави и култури.

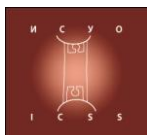
6. Корените

- Домашното насилие се корени в няколко широко разпространени негативни нагласи:
  - нагласата, че силният може да насилва по-слабия;
  - нагласата, че насилието е приемлив и дори ефективен начин за въздействие върху поведението и живота на другия, в името на добруването на семейството;
  - нагласата, че насилието е социално прието и одобрявано поведение (в отделни ситуации или като цяло).
- Домашното насилие съществува в цял свят и не се влияе от националност, социален и икономически статус, т.е. насилие има както в бедните, така и в богатите общества, общности и семейства;
- Домашно насилие има върху всякакви жертви – деца, зрели и възрастни хора; жени и мъже, семейни и несемейни, с еднакъв или различен етнос и култура.

7. Цикъл на насилие

Проявите на насилие следват определена последователност, наречена “цикъл на насилие”. Помагачият трябва да ги разпознава, за да може да предостави адекватна подкрепа на всяка фаза.

По-долу са представени характеристиките на отделните фази.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

I фаза: Напрежение

Характеризира се с изблици на агресия, обиди. Жертвата реагира спокойно, опитва се да успокои обстановката. Жертвата и насилникът намират оправдания за агресивното поведение – тежък живот, безработица, др. В тази фаза жертвата се нуждае от помощ, за да разпознае сигналите за насилническо поведение.

II фаза: Остро насилие

Изблиците на насилие са силни, с пълна загуба на контрол. Насилието може да бъде предизвикано от незначителен повод. Жертвата разпознава насилието и може да го предусети. Чувството на страх или депресия нарастват. В тази фаза е необходима кризисна интервенция за спиране на насилието - чрез намеса на специалисти, които да работят поотделно с жертвата и с насилника.

III фаза: Рациона- лизация

Насилникът се оправдава и обвинява жертвата за своето поведение. Жертвата се нуждае от помощ, за да разбере, че вината за насилието не е нейна, а е отговорност на насилника.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора“

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

IV фаза: „Нормално поведение“

Насилникът се превръща в грижлив и добър човек. Той се държи сякаш нищо не се е случило или демонстрира, че е променен. Целта е да задържи жертвата и да съхрани видимото благополучие.

Жертвата се нуждае от помощ, за да разпознае поведението на насилника не като положителна промяна, а като различна форма на контрол. Необходима е помощ, за да разбере, че насилникът няма да се промени.

V фаза: „Фантазии и планиране“

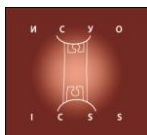
Насилникът фантазира картината на бъдещото насилие – как провокира жертвата, как тя отговаря на провокацията. Насилието най-често е планирано и то в период, когато отношенията между насилника и жертвата като че са се подобрили.

Необходима е помощ за изготвяне на план на действие при риск от насилие.

VI фаза: „Капан“

Насилникът подготвя действие, при което ще се потвърдят фантазиите му - каквото и да направи жертвата, насилникът ще се почувства провокиран и ще оправдае бъдещото насилие. Жертвата се нуждае от неотложна подкрепа да напусне дома или насилникът да бъде спрян.

След тази фаза цикълът на насилие задължително се повтаря.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

8. Защитата

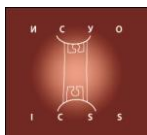
Защитата от домашно насилие е тази, която различава държавите и обществата. Всяка държава, която има и прилага мерки за превенция и в защита на жертвите на насилие, е започнала битката с насилието. Ролята на специалистите е както да оказват пряка подкрепа на жертвите, така и да работят за превенция чрез създаване на нови нагласи на нетърпимост към насилието.

Действията в защита на възрастните хора - жертви на домашно насилие включват:

Действия за превенция на домашното насилие	Действия за пряка подкрепа на жертвите на домашно насилие
Информирание за правата на човека	
Създаване на нагласи на нетърпимост към насилието, независимо от рисковите фактори	Оказване на непосредствена помощ на жертвата от специалист за прекратяване на насилието
Познаване на специфичните характеристики на възрастните хора (биологични, психологически и социални)	Подкрепа на жертвата за насочване и ползване на социални услуги
Разпознаване на проявите на дискриминация по отношение на фактора „възраст” - пренебрежително отношение, липса на толерантност, използване на груб или фокусиран върху възрастта език; отказ на подкрепа или услуги поради възрастта на нуждаещия се („ейджизъм”)	Оказване на продължаваща психологическа помощ на жертвата и други потърпевши от семейството
Популяризиране на конкретните мерки срещу домашното насилие, определени в Закона за защита срещу домашно насилие	

България има своя „Закон за защита срещу домашното насилие”, приет през 2005 г. и обнародван в Държавен вестник, бр.27 от 29 март 2005 г., изменен с Държавен вестник, бр. 99 от 17 декември 2010 г.

Законът и правилникът за неговото приложение предвиждат конкретни мерки в защита на жертвите на насилие. Мерките са разгледани по-конкретно в Тема III.

II. ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДДРЕПА ПРИ ДОМАШНО НАСИЛИЕ

*„Винаги съм мислила, че аз съм виновна, защото съм му майка ... И нека ме бие.. щом не може друго...
Сега започвам да вярвам, че той наистина няма право да ме бие. Вярвам, че това се отнася дори и за мен, а не само за другите майки. ...”*

Жена на 61 години, вдовица

1. Жертвите

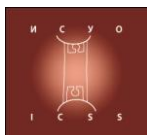
Международните проучвания показват, че всеки човек е потенциална жертва на насилие, но съществуват групи от хора, изложени на по-голям риск. Рисковите групи са:

- Възрастни хора със затруднено самообслужване;
- Жени и мъже, които живеят сами и изолирано;
- Хора с увреждания, когато увреждането затруднява тяхната самостоятелност;
- Хора с психични увреждания;
- Хора с проблеми и загуби в детството и семейната система (отглеждани от един родител заедно с много братя и сестри, претърпели загуба на двамата си родители, израснали в институции, др.);
- Хора с различна сексуална ориентация.

По данни на неправителствени организации, предоставящи услуги на жертвите на домашно насилие, през последните години между 8-10% от регистрираните жертви са възрастни хора над 65 години. За 2012 г. този брой възлиза вече на 18%.

Възрастните хора са особено уязвима група, изложена на домашно насилие, поради две основни групи причини:

- индивидуални изменения в здравословното състояние, водещи до промени в личността;
- злоупотреба на насилника със състоянието на възрастния човек.

➤ Индивидуални изменения в здравословното състояние

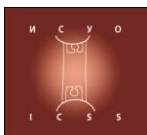
Измененията включват умерена и остра промяна в здравословното състояние.

Умерена промяна в здравословното състояние (изисква намеса на невролог, психиатър)

- Промени в ритъма „бодърстване – сън”, водещи до промени в дневния режим;
- Психомоторни промени (затруднена мобилност, двигателна активност, нарушения в равновесието и ориентацията, др.);
- Промени в концентрацията на вниманието, паметта и ученето (когнитивен упадък);
- Промени в мотивацията за извършване на дейности, ограничаване на активността;
- Промяна в интересите;
- Промяна в умствената работоспособност, компетенции и творческа продуктивност;
- Социална изолация.

Остра промяна в здравословното състояние (изисква намеса на психиатър)

- *Поява на депресивна тревожност:* Човек чувства непрекъснато напрежение, че с него или с близките му ще се случи нещо лошо. Напрежението често е придружено с вегетативни симптоми (сърцебиене, изпотяване, топли и студени вълни, главоболия, треперене). Напрежението може да се засилва вечер, заради което сънят е накъсан или липсва. Силата на тези тревожни и депресивни чувства може да е толкова голяма, че човек да има трудности в справянето с ежедневието си. Близките често тълкуват това състояние с обяснението, че човекът по цял ден няма какво да прави и за това фантазира. Тези нагласи биха могли да предизвикат напрежение и конфликти въкъщи.
- *Проява на късни депресии (т.нар. “големи” и “малки депресии”):* Човек, без видима причина, губи апетит, с времето губи интерес към обичайните си занимания, залежава се, изгубва интерес към хигиената и външния си вид и в следствие - към близките и децата си. Възможно е това състояние да доведе до летален изход (смърт). Подобно поведение е необяснимо за околните, защото то се случва без видима причина. Това също може да доведе до конфликти и напрежение въкъщи.
- *Отключване на психоза:* Човек има затруднения в разграничаването на реално от въобразяемо. Вярва, че неговите мисли, чувства и действия стават достояние на всички хора. Предполага, че неговите мисли се направляват и контролират от по-висша сила. Чува звуци или говор, без да има източник на тези звуци в близост до него. Тези преживявания на възрастния човек са извънредно мъчителни и страшни за него. Те объркват и близките и могат да провокират допълнително напрежение и конфликти.
- *Прояви на психични заболявания (активни в миналото и в следствие затихнали):* С нарастване на възрастта, човек може да отключи епизод на депресия или психична болест, особено ако в миналото е имал такъв. Когато това се случи, обикновено нито близките, нито възрастният човек, правят връзка с минали заболявания. Това обърква и дезорганизира семейството, а рискът от конфликти, напрежение и насилие у дома нараства.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Със старостта и промените в здравословното състояние, настъпват и изменения в характера и поведението. Тези промени са объркващи за околните, те трудно приемат тази промяна. Нещо повече, често близките не идентифицират промяната като страдание на възрастния, а като негов каприз. Те смятат, че той ги измъчва и дразни преднамерено. Чувстват се провокирани от него и реагират бурно на необяснимото за тях поведение.

Всичко това прави старите хора особено уязвима група хора. Неразбирането на промените при стареенето води до омаловажаване на проблема „домашно насилие” в семейството и, в резултат, затруднява насочването на възрастния човек към професионална помощ.

Нагласите на обществото са подобни на тези в семейството и често са свързани с обвинения към възрастния човек. Възрастният човек е възприеман като човек, който е в тежест – на близките и на обществото - и който има непоносим характер. Тези нагласи водят до разбирането, че възрастните хора сами са си виновни за насилието и не насочват към нуждата от специализирана подкрепа и лечение.

➤ **Злоупотреба на насилника със състоянието на възрастния човек**

Насилникът може лесно да отрече упражненото насилие, като убеди околните, че жертвата си въобразява. Нещо повече, в присъствието на външен човек, той може да проявява внимание, загриженост и подкрепа на възрастния. В подобна ситуация е много трудно да се разпознае насилие и само обучен специалист би могъл да се ориентира и предприеме необходимите мерки.

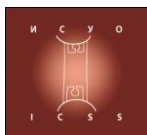
Важно!

Поради спецификите в състоянието на възрастните хора и природата на насилието, е необходимо да се прави **детайлна проверка на всеки сигнал за насилие, подаден от възрастен човек.**

Независимо дали информацията изглежда обективна или плод на въображението, професионалната намеса е задължителна. Опитът показва, че в огромен процент от случаите насилие действително има.

2. Изборът да се говори за насилието

Според международни проучвания, признанието за домашно насилие е особено трудно за възрастните хора, които често се срамуват да търсят помощ поради чувство на безпомощност, самообвинение, желание да се запази тайната или да се запази семейството. Страхът, че външни

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

хора ще научат за насилието или че специалистите няма да им обърнат внимание (поради възрастта), е допълнителна пречка пред търсенето на помощ.

Независимо от спецификата на насилието, има много бариери пред разговора за него. Това е тема, за която никой не желае да говори открито. Никой не иска да признае, че съпругът, синът или братът е този, който наранява. Никой не иска да признае, че той или тя е жертвата на насилието. За това причините за домашното насилие се проучват трудно и никога не се приемат, защото никой не може да разбере как от любовта и грижата се стига до насилието.

Споделянето за домашно насилие от първо лице - лицето на жертвата - е труден избор. Това е избор между мълчанието и спасението, между вината и достойнството. Много често жертвата има нужда от подкрепа, за да направи този избор и да назове насилието и неговия извършител.

Този избор е първата стъпка към спиране на насилието или към включване на специалистите в борбата с проблема. Повечето жертви имат нужда от подкрепа, за да предприемат тази стъпка.

Важно!

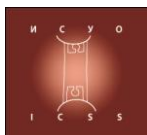
Първата стъпка към спиране на домашното насилие е споделянето за насилие.

В последните години все повече хора търсят помощ при насилие у дома и все повече хора са подкрепени от специалисти и от близки от общността. Веднъж потърсили помощ, жертвите трябва да получат пълна подкрепа - социална, медицинска, психологическа, правна и морална.

3. Специалистите

Професионалната подкрепа в международната практика и у нас се предоставя от различни специалисти и помагащи.

Най-важна е подкрепата от:

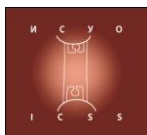

Специалистите носят отговорност да информират институциите при прояви на домашно насилие или при риск от такова. За това, за всички групи специалисти и помагачи е необходимо обучение за разпознаване на проявите на домашно насилие и оказване на незабавна подкрепа с различни професионални методи.

Настоящото пособие е предназначено за помагачите в домашна среда - социални работници, социални асистенти, домашни помощници, домашни санитарни, др. Те често са хората, които разпознават домашното насилие непосредствено след извършването му и за това представляват важен ресурс в работата за прекратяване на насилието. Тяхната роля може да бъде с различен фокус:

- информираща роля - информиращ жертвата за правата, за възможната защита, за наличието на закон за защита и информиращ организацията-доставчик за насилието;
- подкрепяща роля - чрез общуване с жертвата и пълна подкрепа на правата и достойнството ѝ;
- екипна роля - чрез участие в екип за превенция на домашното насилие или за подкрепа на пострадалото лице, др.

4. Подкрепата - послания и стъпки

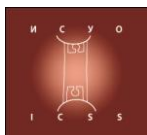
Основните послания в процеса на психологическа подкрепа са основани на човешките права и ценности, както и на базисните принципи в социалната работа.

Посланията трябва да се споделят от всички специалисти в помагащите професии, включително от преките доставчици на социални услуги: социални асистенти, домашни помощници, санитарни, др.

Подкрепата включва следните базисни послания:

Професионалният подход към домашното насилие включва няколко задължителни общи стъпки на подкрепа, както следва:

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

I стъпка: Информирание на жертвите, рисковите групи и обществото	<ol style="list-style-type: none"> 1. Информирание за правата на човека. 2. Информирание за социалната значимост на проблема „домашно насилие”. 3. Определяне на домашното насилие като престъпление срещу личността и нейните човешки права. 4. Информирание за ангажираните институции и специалисти, които наблюдават за сигнали за домашно насилие и предприемат мерки при налични сигнали.
II стъпка: Популяризиране на мерките срещу домашно насилие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Популяризиране на мерките за подкрепа на жертвите на домашно насилие (нормативна база, ангажирани институции, конкретни мерки). 2. Популяризиране на мерките и програмите за въздействие върху извършителите на насилие (нормативна база, ангажирани институции, конкретни мерки и програми за въздействие).
III стъпка: Подкрепа на жертвите на домашно насилие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пряка незабавна подкрепа на преживелите домашно насилие от страна на специалисти 2. Координирана подкрепа от ангажираните институции и професионални организации чрез работа по случай.
IV стъпка: Наблюдение и оценка на риска от домашно насилие	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проследяване на случаите на домашно насилие 2. Наблюдение за потенциална нова заплаха към жертвите. Наблюдението може да се осъществява от социален работник, доставчик на социални услуги, личен лекар, психолог, други ангажирани.

Конкретната подкрепа в случай на домашно насилие се предоставя съобразно тежестта на проявата, степента на риск за жертвата и нейната готовност за назоваване на насилието. Тя може да включва различни методи, които са разгледани в следващата тема III.

III. МЕТОДИ НА ПОДКРЕПА НА ВЪЗРАСТНИ ХОРА – ПОТРЕБИТЕЛИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В ДОМАШНА СРЕДА

Подкрепата при домашно насилие над възрастни хора се осъществява от специалисти или преки помагачи в домашна среда с помощта на следните основни методи:

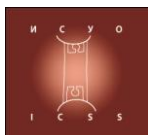
- Разпознаване на риска от домашно насилие
- Проучване на проявите на домашно насилие
- Оказване на пряка подкрепа на жертвата и предприемане на мерки за закрила
- Оказване на продължаваща подкрепа

1. Разпознаване на риска от домашно насилие

Според Закона за защита от домашно насилие - „Домашно насилие е всяко действие, което представлява акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство”.

Помагачият разпознава сигнали за риск от домашно насилие в следните случаи:

- Когато възрастният човек споделя, че е удрян, нараняван физически или заплашван с нараняване от партньор, близък, роднина, син/ дъщеря или от човек, с когото съжителства.
- Когато възрастният човек споделя, че насилникът е чупил предмети или е хвърлял по него предмети.
- Когато възрастният човек споделя, че се страхува да стои вкъщи, защото може да бъде наранен.
- Когато възрастният човек не може да взема самостоятелно решения за своя живот, има ниска самооценка и е под контрола на близкия.
- Когато възрастният споделя, че е длъжен винаги да отстъпва и да бъде “послушен”.
- Когато възрастният човек не разполага със собствени финансови средства и е напълно зависим от близките за базисните си потребности (от храна, лекарства, здравни услуги, др.).
- Когато възрастният човек споделя за сексуални отношения против волята му.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Всеки случай, при който самият помагач е свидетел на обиди, заплахи или изнудване над възрастния човек, дори когато те не са пряко свързани с физическо насилие, е знак за проблем, който трябва да бъде проучен и, при необходимост, да бъде оказана професионална подкрепа.

2. Проучване на проявите на домашно насилие

Проучването на домашното насилие включва три основни задачи: проучване на формата и признаците на насилие, идентифициране на насилника и проучване на рисковите фактори.

• Проучване на формата и признаците на насилие

Въпреки разнообразието от форми и белези, домашното насилие може да се разгледа в пет основни форми - физическо насилие, психическо насилие, икономическо насилие, емоционално насилие (което може да бъде част от психическото насилие) и сексуално насилие.

Проучването в рамките на проекта показва, че най-чести форми на разпознато насилие са тези на психическото и емоционално насилие, както и на физическото насилие.

Често тези форми се преплитат и трудно могат да бъдат класифицирани по водещата проява.

За помагачия е важно да разпознава всяка проява на насилие, като се ориентира по поведението на потенциалната жертва и по външния ѝ вид.

Форми на насилие	Описание	Признаци
Психическо насилие	Насилникът изолира жертвата от околните, контролира какво прави жертвата, с кого говори, какво чете, къде ходи. Насилникът ограничава ангажиментите на жертвата, ограничава срещите и телефонните разговори с други хора, използва ревността си, за да оправдае действията си. Поведението цели изолация и зависимост на жертвата, която остава сама и без подкрепа отвън. Насилникът използва принуда, за да подчинява жертвата, като я обижда и заплашва, че ще я напусне, че ще се самоубие или че ще се случи нещо много лошо с нея или с неин близък. Насилникът може да къса и чупи вещи на жертвата, да играе с оръжие и опасни предмети в нейно присъствие или да отправя заплаха за убийство. Заплахите или реалните действия причиняват объркване и страдание у жертвата. Тя изпитва страх, че ако не се подчинява, ще се случи нещо много лошо с нея или с неин близък. Страхът може да продължава със седмици и месеци (след проява на физическо насилие или без такова).	Социална изолация Липса или отлагане на грижа Променливо настроение Тревожност Обърканост Страх от изоставяне Страх от прогонване от дома, от настаняване в институция, в лудница Страх, че ще бъде оставен да умре от глад Страх от лишаване от наследство, имоти, пари Липса на лична хигиена Нелекувани рани от залежаване Дехидратация

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Физическо насилие	<p>Насилникът използва физическа разправа, за да накара жертвата да прави това, което иска насилникът.</p> <p>Действията включват бутане, удряне, разтърсване, стискане и друг физически натиск.</p> <p>Много често физическото насилие е съпроводено от психически тормоз.</p> <p>При подобни комбинирани форми, възрастният категорично заявява, че някъде случайно се е ударил.</p> <p>Може да разкаже, че е удрян/а снощи или друг път в историята на отношенията му/й с човека, с когото живее, а по-късно да отрече да е говорил/а за това.</p> <p>Възрастният човек споменава за конфликт у дома. Разказа, че е бил разтърсен, затова и не спал предишната нощ. Споменава, че е разстроен и притеснен за собственото си здраве</p> <p>Споменава, че ако някой съпруг бие жена си, тя най-вероятно си го е заслужила с нещо.</p>	Синини Отоци по лицето и тялото (по ръцете, гърба, кръста, тазобедрената част на краката) Подутини по главата Тревожност при доближаване, докосване.
Емоционално насилие	<p>Насилникът кара жертвата да се чувства виновна, недоволна от себе си, луда.</p> <p>Поведението включва обиди, ругане, чупене на вещи, унижаване, дисквалифициране на жертвата пред приятели и семейство, обвиняване за неща, които самият насилник е извършил и др.</p> <p>Насилникът пренебрегва насилието и неговата сериозност. Той твърди, че насилие не се е случвало или прехвърля отговорността за случилото се върху жертвата, като я обвинява, че тя го е предизвиквала.</p> <p>Емоционалното насилие прави жертвата зависима и слаба, кара я да се чувства несправяща се и глупава.</p> <p>Насилникът може да използва децата (дори порасналите), за да контролира или наказва майката.</p>	Социална изолация Занемаряване Раздразнение Отключване на психични епизоди

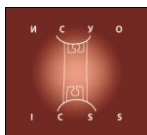

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Икономическо насилие	Насилникът използва финансов контрол над жертвата, като следи за всеки похарчен лев, принуждава я да го моли за пари, отпуска ѝ ограничена парична сума, краде от парите ѝ или взема всичките ѝ пари. Жертвата няма информация за състоянието на семейния бюджет или за собствените си средства и изцяло зависи от насилника.	Социална изолация Занемаряване Липса на собствени финансови средства
Сексуално насилие	Насилникът кара жертвата да прави секс, когато тя не иска или по начин, по който тя не желае. Насилието може да включва грубо събаряне на земята и причиняване на болка по време на акта, обиди и причиняване на страдания, последващи отказа на жертвата да участва в сексуалните контакти. Насилникът може да блудства, като принуждава жертвата да гледа списания или порно филми. Заплашва, че ще я дисквалифицира пред децата, пред съседите или че ще я удари.	Охлузвания по половите органи, гърдите Инфекция на половите органи Кървене Петна по чаршафите Тревожно, напрегнато поведение. Безразличие Тъга
Общи външни признаци: <ul style="list-style-type: none"> - Нарушен сън; - Незаинтересованост към живота и към актуални събития през деня; - Промяна на телло и апетит; - Липса на редовна хигиена; - Тревожност при доближаване или докосване; - Раздразнителност.		
Признаци, проявени в разговор с близък или помагач специалист: <ul style="list-style-type: none"> - Възрастният човек изразява безразличие към реалността около него, тъга и безнадеждност, които объркват, защото той живее с партньор (свое дете или друг близък), който с готовност го обгрижва. - Говори за близкия си с големи суперлативи. В друг момент говори за него, като за човек, който може да направи много страшни неща, носейки в себе си власт и мощ. - Споменава често за домашно насилие, което търпи негов/неин близък. - Говори за близкия си човек, като разказва, че той често се държи много студено и страшно, но не с него/нея, а с негови/нейни роднини. - Често говори, че би искал да сложи край на мъките си.		

- **Идентифициране на насилника**

Проучванията показват, че насилниците са хора от най-близкото обкръжение на възрастния човек - над 60% са членове на семейството или разширеното семейство. Останалите случаи са с криминално проявени лица.

Насилникът може да има различен профил - образ, приемлив за обществото или образ на потенциален насилник.

Насилникът с привлекателен образ

Любезен и внимателен със съседите и познати, харесван и уважаван в общността, в която живее.

Може да има добри позиции в обществото.

Поведението му е овладяно. Не издава неувереност, вина или тревога, а увереност в невинността си.

Често насилникът успява до виртуозност да представи ситуацията така, че той е невинна жертва на жесток възрастен. Толкова е конкретен, искрен и убедителен в историята си, че околните отхвърлят възможността този човек да е способен на жестокост и категорично вярват в неговата версия.

Образът на потенциален насилник

Разпознатият потенциален насилник има рискованно поведение и специфични характеристики, които са видими в общността.

Той може да има зависимост от алкохол, наркотици и други психоактивни вещества.

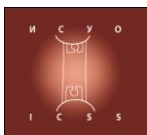
Може да има предизвикателно и агресивно поведение не само в дома, но и навън.

Поведението му дистанцира околните и ги възпира да се намесват в ситуация на конфликт и насилие.

Важно!

Насилниците МОГАТ да контролират поведението си - те го правят през цялото време!

- **Насилникът избира кого да насилва.** Той не обижда, заплашва или наранява всеки близък. Обикновено насочва насилието към най-близките хора, от които изисква любов.
- **Насилникът избира кога и къде да насилва.** Той се самоконтролира, докато остане насаме с жертвата и няма свидетел на насилието.
- **Насилникът може внезапно да прекрати насилието, щом е спечелил от него.** Повечето насилници не излизат извън контрол и могат внезапно да спрат, ако е в тяхна полза да спрат (например, жертвата е рухнала, идва полиция или някой зъни на вратата).
- **Насилникът удря и рита на места, които не се виждат.** Насилникът внимателно насочва физическите удари, така че синините и раните да не се видими за околните.

• Проучване на рисковите фактори

Необходимо е помагачият да проучи рисковите фактори, които причиняват или съпътстват насилието. Така той се запознава с „картината” на проблема, може да подпомогне жертвата и да планират заедно стъпките на защита.

Рискови фактори при насилника

- Вероятно е израснал в семейство, в което е имало насилие или конфликтите са се решавали чрез насилие. Често това води след себе си до нарушение в структурата на характера и поведението. Тогава човек действа агресивно импулсивно, без да обмисля последствията, защото прагът на търпимост към стрес е много нисък. Не може да владее поведението, нито да контролира емоциите си. В този смисъл, той е опасен за околните и за себе си. Възможно е агресивното поведение да е комбинирано и със самоувреждащи действия.
- Смята, че насилническото му поведение е за доброто на семейството и неговото благополучие. Вярва, че така защитава близките си и се грижи за тях.
- Липса на социални контакти и мрежа от хора, с които да споделя чувствата и преживяванията си или да сверява поведението си.
- Нахлува рязко в личното пространство на жертвата чрез налагане на свое мнение, на свои желания или свои поведения.
- Употреба на алкохол и наркотици.
- Има желание за власт и контрол, защото единствено по този начин може да компенсира ниската си самооценка.

Рискови фактори при жертвата

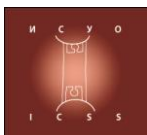
- Семейна обусловеност на насилието.
- Наличие на социална изолация.
- Смята, че ако приеме насилническото поведение, ще разреши семейните проблеми.
- Поема вината върху себе си за всичко, което се случва в семейството.
- Спохождащи мисли за самоубийство.

Специфични рискови фактори

- Зависимост между насилник и жертва.
- Кризисна ситуация, която може да послужи като отключващ фактор или извинение за насилническото поведение, например:
  - криза в семейството (развод, загуба на значим член на семейството, болест);
  - остри икономически затруднения (загуба на работа, тежка задлъжнялост);
  - емоционални проблеми, стрес.

3. Оказване на пряка подкрепа

Пряката подкрепа включва ефективно общуване с жертвата и информиране за правата ѝ, изготвяне и изпълнение на план за сигурност и предприемане на мерки за закрила.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

• Общуване на помагация с жертвата

Общуването с човека, преживял насилие, е най-важната част от подкрепата. Помагацият трябва да покаже категорично, че е на страната на жертвата, че няма да я обвинява и че може да я подкрепи.

Помагацият използва определени методи и правила за общуване, с определена цел.

Методи на общуване	Цел на общуването
Назоваване на проблема „домашно насилие” <ul style="list-style-type: none"> Ако помагацият има подозрение, че конкретен човек има проблем с насилие, но не знае как да го признае, трябва да попита директно.	Директно назоваване на подозренията за насилие.
Приемане на мълчанието на жертвата <ul style="list-style-type: none"> Помагацият следва правилото “Мълчанието е злато”. Много неща се променят в съзнанието на хората, докато мълчат. Жертвата има нужда да осмисли чутото. Помагацият изчаква мълчанието на пострадалия без притеснение и без да го запълва, като говори „вместо” жертвата. В повечето случаи това е най-важният момент в осъзнаването на нещата. Помагацият внимава за първите думи, казани от жертвата след по-продължителна пауза, обикновено те са най-важните изводи.	Показва уважение към личността на жертвата и готовността ѝ да говори с друг човек по болезнената тема.
Изслушване <p>Помагацият изслушва споделеното, като:</p> <ul style="list-style-type: none"> Не дава съвети; Не предлага свои готови решения; Не осъжда жертвата, че е провокирала насилието; Избягва да задава въпроса „защо?”, този въпрос звучи обвинително.	Оказване на подкрепа на жертвата, независимо от поведението на пострадалото лице.
Събиране на информация за проблема <p>Помагацият моли жертвата да разкаже за отношенията ѝ с насилника, за да събере информация, като пита:</p> <ul style="list-style-type: none"> Кога е започнало насилието? Колко често се случва насилието? Зачестява ли? Какви са проявите на насилие? <p>Помагацият не тълкува казаното. При нужда, задава доизясняващи въпроси</p> <p>Помагацият се придържа към проблема и не позволява на жертвата да говори за странични, несъществени неща.</p>	Събиране на първоначална информация за насилието, за да се предприемат необходимите стъпки за защита.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

<p>Придържане към темата за насилието</p> <p>Често жертвите на насилие не говорят директно за проблема, изместват се от него или говорят много за други проблеми, без връзка с насилието.</p> <p>Помагачият трябва да улови тези моменти и умело да върне жертвата към проблема за насилието, като:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Задава въпрос дали новата тема има връзка с насилието; • Напомня, че рискът за здравето и сигурността на човека е най-тревожният проблем и за това е тема, по която трябва да говорят; • Напомня, че споделянето е първата и най-важна крачка към промяната и прекратяването на насилието.	<p>Анализ на ситуацията и осмисляне на риска за здравето на жертвата.</p>
<p>Информирание за Закона за защита срещу домашно насилие (ЗЗДН). Съгласно ЗЗДН, насилието е престъпление. Защита по този закон може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от: съпруг или бивш съпруг; партньор, близък или роднина, с когото живее и др.</p>	<p>Информирание за закона и институциите, които работят в защита на жертвите на домашно насилие.</p>
<p>Информирание за същността на насилието и отношението на специалистите към проблема:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жертвата не е причина за насилието. Отговорност за това носи единствено насилникът. - Насилието не е загуба на контрол. То е поведение за контрол. - Насилието не може да бъде извинено поради безпаричие, алкохолен проблем, ревност, др. - Жертвата няма да успее да промени нито насилника, нито неговото поведение. - Въпреки извиненията насилието ще продължи, ако не се намеси специалист и не бъдат предприети мерки за закрила. - Жертвата не е сама с проблема си. Тя има право на защита от насилието.	<p>Разясняване на жертвата, че насилието е устойчиво поведение на насилника и жертвата няма вина за това.</p>

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Информирание за мерките за защита Помагащият информира жертвата за съществуващите мерки и за необходимостта да се потърси помощ от полицията, съда и/или организации, които работят с насилие.	Разясняване на жертвата, че има конкретни стъпки за спиране на насилието.
Обратна връзка Помагащият дава подкрепяща обратна връзка в разговорите с жертвата, като: <ul style="list-style-type: none"> • Поздравява жертвата за смелостта ѝ да говори за насилието; • Окуражава я, че това е пътят към промяната и връщането към нормалния живот; • Предлага алтернативи и изказва предположения какво може да се промени и какви могат да бъдат евентуалните последици (при мерки, при отлагане на мерки).	Подкрепа на жертвата да предприеме такава стъпка, на каквата е способна в момента.

- **Изработване на план за сигурност**

Планът за сигурност се изработва съвместно от помагащия и жертвата.

Планът се изработва в момент, когато възрастният човек е спокоен и е готов да разговаря с помагащия за необходимите действия.

Планът включва както действията на пострадалото лице, така и действията на помагащия и други хора, на които пострадалият има доверие.

План за сигурност при домашно насилие

➤ **Действия на пострадалото лице, когато то е със запазена подвижност**

- ✓ Да скрие на удобно място „чанта за тръгване” с важни документи, необходими лекарства, малко пари и дрехи, в случай на риск от насилие.
- ✓ Да остави при приятели и роднини резервни дрехи, други документи, телефони.
- ✓ Да се обезопаси дома от насилствено влизане (когато насилникът не живее в дома или има ограничителна заповед).
- ✓ В случай на належащ разговор с насилника, да избере най-подходящото помещение къщи, от което може лесно да избяга в случай на необходимост.
- ✓ Да избягва спорове в стаи, които нямат достъп до външната врата (баня и кухня).
- ✓ Да избягва спорове в стаи, където има остри и режещи предмети
- ✓ Да обмисли как бързо и безопасно да напусне дома. Кои врати, стълби са подходящи?
- ✓ Да напусне дома незабавно, в случай че ситуацията е критична, дори да е невъзможно да се вземат необходими вещи. Човешкият живот е на първо място.
- ✓ Да отиде при човек, който може да му помогне незабавно.
- ✓ Да извади незабавно медицинско свидетелство при извършен побой (личен/ съдебен

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

лекар).

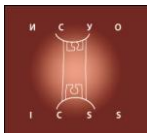
- ✓ Да се свърже с помагащото лице (социален работник, асистент, др.).

➤ Действия, когато пострадалото лице е трудно подвижно или неподвижно

Много често възрастните хора са трудно подвижни или неподвижни. Това налага планът за сигурност да включва мрежа от хора, които да участват в действията за подкрепа.

Необходимо е:

- ✓ Да се идентифицират хората, които могат да помогнат при спешна нужда;
- ✓ Да се укрият важни документи при съседни, приятели (лична карта, здравна книжка, рецептурна книжка, документ за собственост, др.).
- ✓ Да се съобщи за риска от насилие на всички хора, на които пострадалият има доверие, и които могат да окажат подкрепа при необходимост.
- ✓ Да се запишат или научат наизуст от жертвата важни телефонни номера на полицейския участък, служби за помощ на възрастни, претърпели насилие.
- ✓ Да се обезопаси дома от насилствено влизане (когато насилникът не живее в дома или има ограничителна заповед).
- ✓ Да се позвъни незабавно на полицията при опасност.
- ✓ Да се договори съседите да викат полиция, когато чуят виковете.
- ✓ Да се измисли своеобразен „код” - сигнал за комуникация с близък човек, който би могъл да се обади в полицията (например, „Много ме боли глава днес, сигурно пак от кръвното...”).
- ✓ Да се свърже с помагащото лице (социален работник, асистент, др.).

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

• **Предприемане на мерки за закрила срещу домашното насилие**

Защитата от домашно насилие се осъществява чрез прилагане на Закона за защита от домашното насилие (2005 г.) и Правилника за прилагане на закона. Законът определя правата на пострадалото лице и задължителните мерки срещу насилника¹. Те включват:

Кой може да се ползва от мерките, предвидени в закона?

Всяко лице, жертва на насилие, от страна на:

- съпруг или бивш съпруг;
- родител;
- партньор, с когото живее или е живяло на семейни начала;
- лице, от което има дете;
- дете или внук;
- първи братовчед;
- брат или сестра;
- чичо, леля;
- свекър, свекърва, тъст, тъща;
- заварено дете;
- втора майка или баща;
- брат или сестра на съпруг.

Кой може да подаде молба за защита от домашно насилие?

Такава молба може да подаде лице, което е:

- навършило 14 години;
- брат, сестра или родител на пострадалото лице;
- настойник или попечител на пострадалото лице;
- Директор на дирекция “Социално подпомагане”, когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.

Къде се подава молбата?

Молбата се подава в Районен съд по постоянен или настоящ адрес на пострадалото лице. Не се дължи държавна такса при подаване и уважаване на молбата.

Делото се насрочва не по-късно от 1 месец от датата на подаване на молбата.

Когато молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице, Районният съд, в закрито заседание, без призоваване на страните, издава заповед за незабавна защита в срок до 24 часа от получаването на молбата.

Заповедта за незабавна защита не подлежи на обжалване и има действие до издаването на заповедта за защита или на отказа на съда

¹ В текста не са включени мерките при домашно насилие над дете, съгласно ЗЗДН и правилника за прилагането му.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

В какъв срок трябва да се подаде молбата?	Молбата се подава в срок до един месец от акта на домашно насилие.
Какво трябва да съдържа молбата?	<p>Молбата съдържа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - трите имена, ЕГН, адрес на пострадалото лице; - имената и настоящия адрес на извършителя или друг адрес, на който може да бъде призван, включително телефон и факс; - данни за семейната, родствената или фактическата връзка между пострадалото лице и извършителя; - датата, мястото, начина и други факти и обстоятелства за извършеното домашно насилие; - подпис; - декларация от молителя за извършеното насилие. <p>Ако пострадалото лице не желае да разкрива адреса си, може да посочи друг адрес за съобщения и призовки.</p>
Допълнителни документи	<p>Съдът, по искане на молителя, служебно изисква за извършителя на насилието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - справка за съдимост; - справка за наложени мерки по ЗЗДН; - удостоверение дали извършителят се води на психиатричен отчет.
Как се доказва домашното насилие пред съда?	<p>В ЗЗДН е предвидено, че молителят представя декларация за извършеното насилие. Но това рядко е достатъчно. Добре е да има свидетел - съсед, роднина, приятел, колега, др. Доказателство е и медицинско свидетелство (ако актът на насилие е бил физически или сексуален).</p> <p>Всеки лекар е длъжен да издаде документ, в който писмено да удостовери констатираните от него увреждания или следи от насилие, по искане на пострадалото лице (съгласно чл.4, ал.3 от Закона за защита от домашно насилие).</p> <p>Доказателство са също и протоколи, доклади и други актове от:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дирекция „Социално подпомагане“ и МВР, свидетелстващи за извършено домашно насилие; - лекари и психолози, консултирали пострадалото лице.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Какви мерки за защита налага съдът?

Мерките са насочени към извършителя и включват:

- Задължаване да се въздържа от извършване на насилие;
- Отстраняване от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;
- Забрана да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда;
- Задължаване да посещава специализирани програми.

Как се изпълняват мерките за защита, наложени от съда?

- Когато от съда е наложена мярка “отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище” и извършителят не я изпълни доброволно, той се отстранява принудително от жилището със съдействието на полицейските органи.

- Когато са наложени мерки, с които се задължава извършителят да не извършва насилие и забрана извършителят да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата му, местата за отдих и той не изпълнява наложените мерки, тогава пострадалото лице сигнализира полицейските органи, които констатират нарушението, задържат нарушителя и уведомяват прокуратурата. Мерките се налагат от съда за срок от 3 до 18 месеца.

Допълнителни мерки

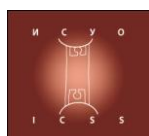
Жертвата може да пусне жалба в прокуратурата за извършено престъпление спрямо нея.

Жалба може да се пусне при различни форми на насилие:

- заплахата за саморазправа с жертвата или с близки на жертвата;
- заключване в къщи;
- телесна повреда;
- сексуално насилие;
- отвлечане;
- заразяване с венерическа болест;
- принуда, чрез сила и/или заплахата да извърши каквото и да било действие, против волята на жертвата.

Жертвата може да образува гражданско дело за:

- претърпени вреди и обезщетение;
- развод.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

• Потребност от продължаваща подкрепа на жертвите на домашно насилие

Всеки възрастен човек, преживял домашно насилие, остава в риск от повтарящо се насилие.

При риск от насилие или по време на предприетите действия и мерки за закрила, помагачият насочва пострадалото лице към организации и институции, работещи с домашно насилие. Помагачият информира възрастния човек за местни организации, работещи с жертви на насилие, и дава координати за връзка с тях. Ако в населеното място няма подобна организация, пострадалото лице може да позвъни на горещата телефонна линия на Фондация „Анимус”, която работи денонощно и консултира безплатно жертви на насилие.

Към настоящия момент, жертвите на домашно насилие рядко получават продължаваща подкрепа. За да се осигури такава подкрепа на възрастните хора, са необходими следните мерки:

- включване в ЗЗДН на мерки за продължаваща подкрепа на възрастните;
- наказанията при повтарящо се насилие би трябвало да бъдат по-рестриктивни (след всеки нов инцидент) и мерките за насилника на съдебно ниво да се реализират по-бързо;
- наблюдение на риска от насилие при пострадалото лице от страна на помагачия специалист и асистент (когато възрастният човек ползва социални услуги);
- наблюдение на пострадалото лице от социален работник от ДСП;
- наблюдение на пострадалото лице от социален работник на организация-работеща с домашно насилие;
- подкрепа от общността - съседи, близки, които да подават сигнал при проява на насилие за възрастния човек.

Важно!

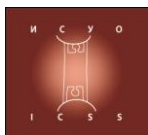
Помагачият работи в екип!

Социалният работник, асистент или друг помагач в дома на възрастния човек, винаги работят в екип за справяне с домашното насилие.

За да бъде успешна работата за прекратяване на насилието, екипът трябва да включва:

- Помагачия в домашна среда (ако възрастният човек ползва социални услуги);
- Ръководител на организацията - доставчик на социални услуги;
- Социален работник от ДСП;
- Лекар;
- Адвокат;
- Представител на полицията;
- Представител на съда и прокуратурата.

Добре е в екипа да участва и близък на пострадалия, на когото той има доверие и който ще го подпомага и за напред - в постепенно нормализацията му се живот.

IV. ДОБРИ ПРАКТИКИ

Представените по-долу случаи са предоставени от организации – доставчици на социални услуги и организации, работещи с жертви на домашно насилие (Фондация П.У.Л.С. - Перник, Сдружение „Алтернативи” - Айтос, Сдружение „Първи юни - Бяла Слатина, Общинска администрация - Горна Оряховица).

* * *

Жена на 61 г., живее с дъщеря си. Жената споделя, че синът ѝ я е пребивал, както и сестра си в продължение на около десет години. Първият акт на насилие се е случил, когато сестрата е била тийнейджър. Преди да почине съпругът ѝ, синът ѝ се е отнасял с него по жесток начин. След побой от страна на сина над баща си, няколко месеца по-късно той починал. Жената твърди, че съпругът ѝ е починал по-скоро от мъка.

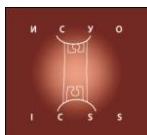
Жертвата търси помощ в Дирекция „Социално подпомагане”, откъдето я насочват към организация в подкрепа на жертви на насилие и подкрепят да бъде настанена в Защитено жилище. Там жената престоява близо една година.

Въпреки ограничителната заповед, издадена от съда, синът ѝ заплашва всички, поведението му е безкритично. Жената се притеснява да се върне да живее в къщата си. Многократно полицията се намесва в конфликтите между сина и семейството им.

В резултат на двугодишна професионална подкрепа, жената преодолява чувството на вина и предприема конкретни стъпки за промяна на живота си. В момента живее в чужбина заедно с дъщеря си.

Успехът на жената е ярък резултат от подкрепата и еднаквите послания от страна на всички институции - Дирекция „Социално подпомагане”, полиция и организация в защита на жертви на насилие. Те остават през цялото време категорично на страната на жертвата и подкрепят правото ѝ на защита и достоен живот.

* * *

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

* * *

Жена на 63 г., живее заедно със сина си и жена му в един двор, в две отделни постройки.

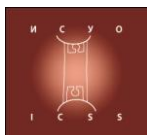
Тя е жертва на домашно насилие от страна на сина от близо 7 години. Жената прикрива тези факти. Срамува се да споделя за това.

След няколко разговора със специалист от организация в защита на жертви на насилие за поведението на сина ѝ, тя се престашава да повика полиция при следващия акт на насилие. Жената отказва да се възползва от адвокат, за да получи ограничителна заповед. Смята, че това не е поведение на добър родител, че не може да предаде детето си. В резултат от това синът ѝ продължава да упражнява физическо насилие върху нея.

В хода на консултациите с жената, които продължават около година, тя започва да търси полиция всеки път, когато чувства опасност у дома. Заявява на сина си, че ако той не спре да я удря, тя ще го изведе от къщи с прокурорско решение. Множеството протоколи от идването на полицията ще послужат като доказателство за неговите деяния и Законът за защита от домашно насилие ще ѝ осигури защита.

Към момента синът не упражнява физическо насилие върху нея. На този етап жената твърди, че е доволна от отношенията в къщи.

* * *

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

* * *

Възрастна жена-вдовица на 81 години, от 6 месеца е парализирана на легло, вследствие на инсулт. Живее със сина си и с жената, с която той съжителства, които работят извън града и често пътуват. Къщата има 3 стаи и е собственост на жената. Домът е в края на града, трудно достъпен е поради тежък терен и липса на улица. От 2 месеца е сключен договор за предоставяне на услугата „Социален асистент” на възрастната жена.

Първоначално асистентката приема бедността като основен фактор за липсата на елементарни условия за подкрепа и грижа към жената. Тя описва сериозни проблеми като:

- Системно липсват памперси;
- Жената лежи върху найлон и старо одеяло без чаршафи;
- През деня освен асистентката в рамките на 2 часа няма друг човек, който да съдейства за нуждите на жената;
- Количеството храна, което близките оставят за закуска и обяд е крайно недостатъчно и еднообразно (2 вафли или 2 филийки хляб с 1 кренвирш; картофи);
- В стаята, която обитава жената, има само легло и печка с твърдо гориво. Останалите стаи са заключени. Липсва достъп до вода.

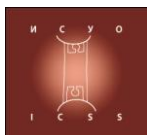
Асистентката безуспешно търси съдействие от страна на близките, за осигуряване на котлон/бързовар или достъп до банята, за да има топла вода, нужна за тоалета на потребителката, както и средства или продукти, за да се осигури храната, която жената желае.

След като се убеждава, че не може да преодолее отношението на сина и „снахата” към потребителката, асистентката иска съдействие от координатора на организацията-доставчик, обезпокоена, че потребителката гладува и дори няма къде да се стопли вода за личния тоалет.

Синът е поканен от координатора за среща, за да се обсъдят трудностите и да се съдейства на асистентката, за да предоставя необходимите на жената услуги. На срещата идва „снахата”, която заявява директно, че мъжът ѝ няма да дойде на среща, защото работи извън града и не може да си го позволи. На заявката за съдействие за осигуряване на продукти, топла вода, чаршафи и памперси отговаря, че не може да се оставя повече храна, за да не създава „проблеми с хигиената”, а и „тя и без това няма да оздравее, по-добре по-бързо да се отърве”. На искането за достъп до топла вода, отговорът е ”че тя да не е бебе, не ѝ трябва”. Срещата приключва с настояване за обсъждане на тези въпроси със сина на потребителката, като единствен близък, имащ отговорност към потребителката.

След като синът не се отзовава на договорената среща, случаят е разгледан на екипна среща и, съвместно със социалния консултант, са предприети следните мерки:

1. Написано е писмо до сина, в което се дава информация за констатираното negliжиране към потребителката. Даден е срок за осигуряване на необходимите материали, храна и топла вода. Посочено е, че при липса на съдействие, ще бъдат предприети мерки по Закона за защита от домашно насилие.
2. Писмото е изпратено с копие до Дирекция „Социално подпомагане” (ДСП) за запознаване със случая.
3. Потребителката е информирана от социалния консултант за предприетите мерки от екипа и е поискано нейното мнение за възможността за настаняване в специализирана услуга, която да ѝ гарантира защита и необходимите грижи.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

4. Проведена е разширена екипна среща с представители на ДСП, на която се взима решение да бъде информиран сина, че при неспазване на насоките от страна на доставчика за осигуряване на нормални условия за живот на потребителката, то тя ще бъде изведена и настанена в подходяща институционална услуга, съобразно увреждането ѝ.

След получаване на писмото, близките на потребителката променят своето отношение и съдействат на доставчика да предоставя услугата „Социален асистент”, съобразно нуждите на потребителката.

* * *

* * *

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Семейство потребители - жена на 76 г., с болест на Паркинсон и съпругът ѝ на 79 г., незрящ поради диабет, живеят във фамилната си къща заедно със сина си, който не е семеен, дългосрочно безработен.

Възрастните хора ползват услугата „Социален асистент” от 2 години. Жената често има синини, които обяснява с инциденти поради скокване от паркинсона. Асистентката има притеснения от избухливия характер на сина и злоупотребите му с алкохол. Координаторът е препоръчал на асистентката да избягва контакти със сина, тъй като потребителите имат ресурси да договорят услугите, да изискват изпълнение на плановете съобразно нуждите си.

Асистентката има изградена много добра връзка с потребителите. Тя ги подкрепя с грижи за проследяване на здравето (мерене на кръвна захар, помощ за прием на лекарства, придружаване до лекар), битови дейности (палене на печка с дърва, пране, простиране), доставка на хранителни продукти и приготвяне на храна, както и с административни дейности (вземане на пенсия, подаване на молби за помощи, рецептурна книжка) и др.

В деня на инцидента, асистентката отива при потребителите в 08,00 ч. сутринта, както обичайно. Намира двамата възрастни хора на улицата под едно ремарке с множество рани по главите и тялото. Разбира, че синът им ги е пребил и изгонил от къщата през нощта. Къщата на семейството е в края на селото, големите разстояния между къщите и обичайните скандали са причина никой да не се притече на помощ от съседите. Асистентката уведомява незабавно кмета на селото, полицията и координатора. Семейството е настанено в къщата на тяхна роднина.

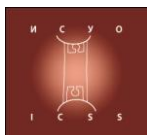
Асистентката е уплашена - синът я заплашва, че ако тя се погрижи за родителите му, то той ще я пребие. Наложително е да се вземат лекарствата на потребителите, които се намират в къщата.

Поводът за побоя е телефонна финансова измама, на която са станали жертва двамата възрастни, които са предоставили всичките си спестявания от 1500,00 лв. След като разбират, че са измамани, в тревогата си споделят за случилото се със сина си. Тъй като тези спестявания не са му били известни, той побеснява и ги пребива, като им крещи през цялото време, че „трябва да умрат като кучета, щом не дават парите си на него, а на непознати”. Тази история бързо се разпространява из селото и една не малка част от селяните оправдават постъпката на сина, въпреки че не го уважават заради конфликтния му характер и факта „че живее на гърба на болните си родители”. Но за повечето хора от селото е „нормално” да побеснее, след като родителите му са постъпили толкова „глупаво”.

В селото има много хора, които считат че пребиването на възрастните хора е естествен резултат от историята на това семейство. Когато бащата е бил млад и здрав, е злоупотребявал с алкохол и често е пребивал сина си. Ето защо сега хората смятат, „че всичко се връща”.

Предприети са следните мерки:

1. Изграден е междуинституционален екип с участието на представители на екипа на доставчика и социални работници от ДСП.
2. Предприети са мерки за осигуряване на медицинска помощ.
3. Консултирани са потребителите за правата им по ЗЗДН от представител на ДСП и социалния консултант от екипа на доставчика.
4. Ангажирана е полицията за гарантиране на безопасността на двамата възрастни и асистентката.
5. Директорът на ДСП подава сигнал към прокуратурата.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Една седмица след побоя, в резултата на множество срещи между координатора на екипа на доставчика, кмета на селото и местния полицаи със сина, е осигурено завръщане на възрастните хора в дома им. Договорено е синът да обитава втория етаж на фамилната къща и да не влиза в контакт с родителите си. Има писмено ангажиране от сина пред прокурора за преустановяване на насилието.

По случая има утежняващи обстоятелства:

Асистентката категорично отказва да предоставя услуги на тези потребители. Страхът ѝ от насилие над нея от страна на сина прави невъзможно продължаването на услугите. Повечето хора от селото се дистанцират от контакт с потребителите, за да избегнат проблеми със сина, а и вероятно защото са заели позицията на морални съдници, че „те са си го заслужили”.

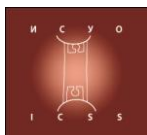
Необходим е контрол над сина, така че да се гарантира безопасността на потребителите.

Решението е намерено в резултат от супервизия на работата на екипа по случая. Изследвани са ресурсите на общността. Взети са важни решения, които оказват бърза и ефективна роля в случая. Ангажиран е кметът на селото, който е от малкото хора, от които синът има респект. Той започна да посещава семейството веднъж в седмицата, за да проследява изпълнението на прокурорската заповед. Избран е социален асистент, който има нагласа и подготовка да подкрепя потребителите, да предоставя услугите, но и да им дава сигурност, като се противопоставя на опити на сина да влиза в контакт с тях.

Проведена е обща среща с участието на директора на ДСП, кмета, координатора от екипа на доставчика и потребителите, на която са разяснени ангажиментите на всички участници по управление на риска от повторно физическо насилие.

Към момента няма сигнали за насилие.

* * *

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

* * *

Жена на 83 г., самотно живееща, потребител на услугата „Социален асистент” от 6 години. Преди 2 месеца е паднала и силно е натъртен тазът и единият ѝ крак. Оттогава е на легло. Синът ѝ живее в Бургас и до този момент идва епизодично през уикендите и не влиза в контакт с екипа на доставчика. Той пристига в града, за да се погрижи за майка си. Безработен е от 9 месеца, доста срихав и изискващ от майка си да става и върви, въпреки болката.

Социалният асистент забелязва, че напоследък жената има синини по ръцете. На въпроса какво се е случило, жената обяснява, че не помни откъде са синините. Асистентката е обезпокоена от този факт и от обстоятелството, че синът настоява да сменя памперса на майка си, с обяснението че никой по-добре от него не може да се грижи за възрастната жена.

Проведен е разговор между координатора и сина за договаряне на нов пакет от услуги, който да включва помощ за личната хигиена, в удобно за потребителката време, но сина отказва.

Възрастната жена споделя, че се срамува от обстоятелствата, че синът ѝ сменя памперсите, иска това да се извършва от жена, но се страхува от сина, който напоследък определя условията по грижите за нея.

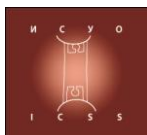
Жената прави всичко възможно да остане насаме с асистентката, за да си поплаче.

Предприети са следните мерки:

- Предоставена е консултация за правата на потребителката по ЗЗДН.
- Обсъдени са възможностите за подаване на сигнал към институциите.
- Обсъден е вариант, в който жената да договори допълнителна подкрепа, така че синът ѝ да се завърне при семейството си и да бъде по-спокоен, че майка му получава нужната подкрепа.
- Проведени са две срещи на координатора със сина за договаряне на допълнителна подкрепа от асистентката и преустановяване на намесата му в личния тоалет на възрастната жена и насилствени рехабилитации.

Към момента възрастната жена получава разширените услуги и няма необходимост от допълнителна подкрепа от сина.

* * *

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

V. МРЕЖА ЗА ПОДКРЕПА

Преживелият домашно насилие човек има нужда от навременна, професионална и продължаваща подкрепа, за да възвърне достойнството си и нормалния ритъм на живота си. Подобна помощ е необходимо да оказат както близките му, така и специалистите, подготвени да работят с насилие.

В България тази подкрепа се предоставя от ангажираните държавни институции, както и от неправителствени организации, екипите на които са специално подготвени да оказват необходимата помощ на жертвите.

Помагащите в домашна среда предоставят информация за вида подкрепа и за контактите с тях при наличие на риск за техните потребители.

1. Държавни институции в подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие

Институция	Подкрепа	Допълнителна информация
Дирекция „Социално подпомагане” (ДСП)	<p>Директорът на Дирекция „Социално подпомагане” незабавно уведомява органите на МВР по местоизвършване на всеки акт на домашно насилие или нарушение, свързано с неизпълнение на заповед за защита от домашно насилие.</p> <p>Директорът на Дирекция „Социално подпомагане” може да подаде молба до Районния съд, когато получи информация за пострадало лице, което е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.</p> <p>Директорът на Дирекция „Социално подпомагане” издава заповед за ползване на подходяща социална услуга (кризисен център, др.) , придружена от доклад - предложение.</p>	<p>Дирекция „Социално подпомагане” има във всяка община.</p> <p>Информация за контакт може да се намери в конкретната общинска администрация или на сайта на Агенцията за социално подпомагане: www.asp.government.bg/.</p> <p>Работно време: 09.00 ч. - 17.30 ч.</p>
Районно полицейско управление (РПУ)	Полицейските органи оказват подкрепа при: - Сигнал за извършвано	Полицейският служител: а) сема писмено обяснение от извършителя; б) информира извършителя, че е нарушил

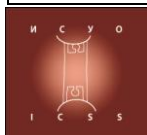

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

	<p>домашно насилие (от съсед, близък, самата жертва, др.);</p> <p>- Молба от пострадалото лице за извършено домашно насилие.</p> <p>В случаите, когато има данни за опасност за живота или здравето на пострадалото лице, то може да подаде молба до органите на МВР за предприемане на мерки съгласно Закона за МВР.</p>	<p>закона и неговото поведение е противоправно;</p> <p>в) уведомява извършителя за отговорността, която носи за извършеното деяние;</p> <p>г) съставя протокол за предупреждение по чл. 56 от ЗМВР, като предоставя копие и на пострадалото лице;</p> <p>д) при наличие на предпоставки, съгласно ЗМВР, задържа извършителя и го отвежда в РПУ (<i>Методически указания за действията на полицейските органи по ЗЗДН, чл. 13</i>).</p> <p>Мерки към извършителя (<i>Чл. 5, 1., ЗЗДН</i>):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие; - Отстраняване на извършителя от жилището за срок, определен от съда; - Забрана на извършителя да доближава жилището, местоработата или местата за социални контакти и отдиш на пострадалото лице, за срок, определен от съда; - Задължаване на извършителя да посещава специализирани програми. <p>Когато жертвата има издадена заповед за защита, полицейските органи са тези, които следят за изпълнението на заповедта.</p>
Районен съд	При молба до съда от пострадалото лице, съдът може да вземе решение за незабавна защита.	При молба от пострадалото лице (в съда или в прокуратурата), полицията започва наказателно преследване на извършителя.
Районна прокуратура	Предприема действия при: <ul style="list-style-type: none"> - молба от жертвата; - сигнал от полицията за нарушаване на заповедта за защита от страна на извършителя.	
Нотариус	Пострадалото лице може да пази важни документи при нотариус (завещание, документи, книжа).	

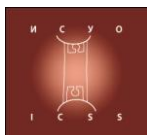

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Други специалисти	
Адвокат	<p>Дава информация дали даден инцидент е акт на домашно насилие (в съответствие на ЗЗДН)</p> <p>Дава информация за срока, в който може да се търси защита</p> <p>Изготвя необходимата документация за съда</p> <p>Представява пострадалото лице в съда и пред други държавни органи</p> <p>Дава информация за правото на издръжка на възрастни хора според Семейен кодекс (Чл. 139)</p> <p>Дава информация за възможностите за задължително настаняване и лечение в болнично заведение на лица с различни разстройства, които поради заболяването си могат да извършат действия опасни за близките им (съгласно Закона за здравето, Чл. 155 и Чл. 146).</p>
Личен лекар Лекари в центровете за спешна и неотложна медицинска помощ	<p>„По искане на пострадалото лице, всеки лекар е длъжен да издаде документ, в който писмено да удостовери констатираните от него увреждания или следи от насилие” (Чл. 4 (3) от ЗЗДН)</p>
Съдебен лекар	<p>Издава медицинско удостоверение за травмите на пострадалото лице. Документът има важно значение пред съда. Документът се заплаща.</p>
Специалисти в областта на образованието и грижата за деца	<p>Децата, които са свидетели на насилие, са също в риск и работещите с тях специалисти могат да бъдат част от подкрепящата мрежа.</p>

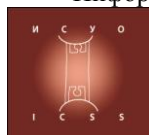

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,
сключен с Министерство на правосъдието

2. Неправителствени организации (НПО) в подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие²

Институция	Услуга	Контакти
Фондация “Асоциация Анимус”	Гореща Телефонна линия за хора, претърпели насилие или свидетели на такова. Кризисен център за деца и жени, пострадали от домашно насилие „Света Петка“ (с денонощен достъп)	Телефон: 02/981-76-86 Работи денонощно Координатор : Марина Грибачева Рецепция: 02/983 52 05, 983 53 05, 983 54 05 Факс: 02/983 52 05 Адрес на фондацията: гр. София 1000 ул. „Екзарх Йосиф” № 85 Ел. поща: animus@animusassociation.org Интернет страница: www.animusassociation.org
Фондация „Позитивни Умения на Личността в Социума”/П.У.Л.С/ - Перник	Предоставя безплатни консултативни услуги: - психологическо консултиране; - кризисна интервенция; - дългосрочна психотерапия; - юридически консултации. Кризисен център за жертви на насилие Защитено жилище за хора, жертви на насилие.	Телефони: 076/60 33 60; 076/60 10 10 Лице за контакт: Екатерина Велева Ел. поща: pulse.women@gmail.bg pulse.aids@gmail.com Интернет страница: www.pulsefoundation.org
Сдружение „Център Мария” Горна Оряховица	Подкрепа за жени и деца, жертва на домашно/ сексуално насилие: - психологическо консултиране; - психотерапия; - юридическо съветване; - телефонна линия за жени и деца, свидетели на домашно насилие Защитено жилище	Тел.: 0618/ 2 21 81 http://www.centermaria.org/maria.php/ Адрес: гр. Горна Оряховица ул. „Цар Освободител” № 11, ет. 3, п.к. 185 Телефонна линия - 0618/ 2 21 81 (09.00 до 17.00 часа всеки работен ден) Защитено жилище - 0618/ 2 21 36

² Информацията за организациите включва данни от интернет към момента на разработване на Наръчника.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Фондация „Български център за джендър изследвания” /БЦДИ/	Мултидисциплинарни услуги за защита на пострадали от домашно насилие	Телефон: 02/963 53 57 (безплатен) Мобилен: 0878 567 620 (безплатен) Факс: 02/9635357 Адрес: гр. София, п.к. 1142 бул. „Евлоги и Христо Георгиеви” № 5 Електронна поща: office@bgrf.org Интернет страница: www.bgrf.org
	Бюро за иновативни социални услуги към БДЦИ	Тел.: 02/ 931 63 98 (безплатен); Ел.поща: biu_zanetova@abv.bg Адрес: гр. София, п.к. 1202 ул. „Гривица” № 12, вх. Б, ет. 3, ап.14
	Бюро за иновативни социални услуги в Димитровград, към Фондация БЦДИ	Тел.: 0391/ 2 50 55 (безплатен) Мобилен: 0879 387 620 (безплатен) Ел. поща: bgrfhaskovo@mail.bg Лице за контакт: Антония Филева Адрес: гр. Димитровград, п.к. 6400 ул. "Климент Охридски" № 1, ет.1, ст.1
	Бюро за иновативни социални услуги в Пловдив, към Фондация БЦДИ	Тел: 032/ 260375 (безплатен) Мобилен: 0878 567 658 (безплатен) Мобилен 0879 13 30 20 (безплатен) Ел. поща: bgrfplovdiv@yahoo.com Адрес: гр. Пловдив, п.к. 4000 ул. "4 януари" № 38, вх. В, ет.2, ап.3
Фондация „Български Център за Джендър Изследвания - Клон Хасково”		Телефон: 038/624685 (безплатен) Мобилен: 0878 567 659 (безплатен) Ел. поща: bgrfhaskovo@mail.bg Лице за връзка: Петя Петкова Адрес: гр. Хасково, ул. “Константин Симитчиев” № 5

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

<p>Женско сдружение ”Екатерина Каравелова” - Силистра</p>	<p>Кризисен център за жени и деца, жертва на домашно насилие и трафик</p> <p>„Център за консултиране и превенция на домашно насилие” – ЕТА, с програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Психологическо консултиране и терапия; - Социална работа; - Юридическо консултиране - Фамилно консултиране	<p>Телефони: 086/820 487 (безплатен) Факс: 086/820 487</p> <p>Ел. поща: ceta@mail.bg</p> <p>Интернет страница: http://www.ekaravelova.net1.cc/</p> <p>Лице за контакт: Христина Николова Георгиева</p> <p>Адрес: гр. Силистра, п.к. 7500 ул. „Вапцаров” № 51, ет.2</p>
<p>Фондация ”SOS - семейства в риск” - Варна</p>	<p>Център за социална рехабилитация и интеграция:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Телефонно кризисно консултиране • Психологическо консултиране • Психотерапия • Фамилна терапия • Групи за взаимопомощ от жени, преживели домашно насилие • Информационно-разяснителни консултации по ЗЗДН • Помощ при изготвянето на молби по ЗЗДН • Изготвяне на психологическо становище, във връзка със защита по ЗЗДН • Социално застъпничество • Насочване към институции, доставчици на социални услуги, правозащитни организации и др. • Хуманитарна помощ <p>Кризисен център “SOS”: Кризисно настаняване и удовлетворяване на ежедневните потребности от подслон, храна, облекло за периода на престоя</p>	<p>Телефон: 052/609677 Тел/Факс: 052/ 613 830</p> <p>Ел. поща: sos@ssi.bg</p> <p>Интернет страница: www.sos-varna.org.</p> <p>Лица за контакт: Анна Николова - управител Цветелина Стефанова - зам. управител</p> <p>Адрес: гр. Варна, ул. „Славянска” 32</p>

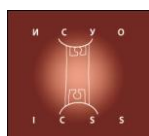

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

Асоциация „Деметра” – Бургас	Мултидисциплинарни услуги на пострадали от домашно насилие лица: <ul style="list-style-type: none"> - психологически услуги; - социални услуги; - правни услуги и др.	Телефон: 056/ 81 56 18 Факс: 056/ 836 657 Мобилен: 0896 82 15 91 Интернет страница: http://demetra-bg.org/index.html Ел. поща: demetra@unacs.bg Лице за контакти: Ана Буриева Адрес: гр. Бургас, ул. “Шейново” № 102 а
“Асоциация НАЯ” - Търговище	<ul style="list-style-type: none"> • Психологическо консултиране; • Психотерапия; • Юридическо консултиране; • Социално консултиране; • Съдействие при контакти с институции; • Открита телефонна линия за жени и деца, свидетели и жертви на домашно насилие, сексуално насилие и трафик	Телефон: 0601/6 28 89 Факс: 0601/6 28 89 Ел. поща: naia_s@abv.bg Лице за контакт: Светла Сивчева Адрес на управление и за кореспонденция: гр. Търговище, п.к. 7700, ул. “Антим I” № 37
Сдружение “Център Отворена врата” - Плевен	Кризисен център за подслон на жени, жертви на домашно насилие и за техните деца с: <ul style="list-style-type: none"> - психологически услуги; - социална и здравна помощ.	Тел/факс 064/ 846 713 (безплатен) Ел. поща: opendoor_centre@hotmail.com Лице за контакт: Златка Мачева Адрес: гр. Плевен, п.к. 5800, ул. “Неофит Рилски” № 55
Български Червен кръст	Горещ Телефон за консултации (включително с юрист)	Телефон: 02/81 64 727 Работи денонощно
Българска асоциация за семейно планиране	Предоставя консултации със сексолог и гинекологични прегледи.	Телефон: 02/943 30 52 Работи от 10.00-17.00 часа.

Проект „Превенция на домашното насилие сред възрастни хора”

Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 93-00-272/0312.12,

сключен с Министерство на правосъдието

ЛИТЕРАТУРА

1. Ален, М. Сирка Перту, Наръчник за преподавателите по здравни и социални грижи, ред. Петя Трендафилова, Медицински университет, С. 2010, http://www.palmenia.helsinki.fi/hevi/HEVI_Handbook_bulgarian.pdf
2. Алианс за защита срещу домашното насилие, <http://www.govoriotkrito.bg/>
3. Асоциация „Анимус”, Алианс за защита срещу домашното насилие, Фондация „Оук”, Проблемни области във взаимодействието между институции и доставчици на социални услуги в процеса на работа по случаи на домашно насилие, http://www.animusassociation.org/wp-content/uploads/2012/03/Obobshten_doklad.pdf
4. Григоров, К., Ролята на полицията в борбата с домашното насилие и прилагането на закона за защита от домашно насилие, [http://www.nbu.bg/PUBLIC/IMAGES/File/departments/law/Spisanie/3_2008/6-krasimir%20\(2\).pdf](http://www.nbu.bg/PUBLIC/IMAGES/File/departments/law/Spisanie/3_2008/6-krasimir%20(2).pdf)
5. Закон за защита от домашното насилие
6. Инструкция № I-2673 от 10 ноември 2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на Министерството на вътрешните работи и на Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие
7. Коментар по данни от национално представително изследване на НЦИОМ за домашното насилие, 2003 г.
8. Методически материали на Фондация П.У.Л.С. - Перник, <http://pulsefoundation.org/>
9. Методически указания за действията на полицейските органи по ЗЗДН
10. Макева, Б. Какво може да направи полицията при случаи на домашно насилие, <http://www.mvr.bg/>
11. Наръчник на социалния асистент в България, изд. на МТСП и ПРООН, проект „Социални услуги в замяна на нови работни места”, С., 2007.
12. Отвѣд табуто: Насилието над възрастни жени, <http://zonabg.info>
13. Правилник за прилагане на Закона за защита от домашното насилие, в сила от 15.06.2010 г., обн. ДВ. бр.45 от 15 юни 2010 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 22 юни 2012 г.
14. Разчупване на табута, Насилието над възрастни жени в семейството: Разпознаване и противодействие, Австрийски Червен Кръст, <http://www.roteskreuz.at>.
15. Стратегия за превенция на престъпността (2012 – 2020), <http://www.mvr.bg/>
16. Domestic violence, Melinda Smith, M.A., and Jeanne Segal, Ph.D. Last updated: April 2013, http://www.helpguide.org/mental/domestic_violence_abuse_types_signs_causes_effects.htm
17. Kane, J., Family violence, Daphne Booklets: Issues and experience in combating violence against children, young people and women, July 2008, http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/05_daphne_booklet_6_en.pdf
18. Kane, J., Violence and Disability, Daphne Booklets: Issues and experience in combating violence against children, young people and women, August 2008, http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/06_daphne_booklet_6_en.pdf
19. Violence Against Women in Bulgaria, <http://www.stopvaw.org/bulgaria>.

